

Het Geweten

Een beter onderwerp voor een filosoof is niet denkbaar; maar in 's hemelsnaam, geen filosofie. Hoeveel uren hebben we niet zoekgebracht met het ontleden van hun lange en duistere zinnen om tenslotte te bemerken, dat de inhoud een vrij simpele was, die in zoveel minder woorden veel duidelijker kon worden gezegd.

Een voorbeeld? Emanuel Kant komt na zeer ingewikkelde verhandelingen over het geweten, door hem aangeduid als „Categorische Imperatief“, tot de volgende slotsom: Handel slechts volgens die leerstelling, door welke men tegelijk willen kan, dat ze een algemene wet wordt“, wat kort en goed zeggen wil: „Wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet“, een oude volkswijsheid, die zo waar is, dat ieder het er van te voren mee eens is, en op de koop toe, nog op rijm.

Natuurlijk wil hiermee niet gezegd zijn, dat de filosofie niets anders is dan hoogdravende taal zonder inhoud. Maar een feit is, dat hij niet alleen gekenmerkt wordt door zijn onderwerp, maar ook door zijn taal.

De filosofen wilden, zij het ook onbewust, door-gaans dat bewijzen, waar hun samenleving, d.w.z. bepaalde klassen in hun samenleving, behoefte aan hadden. Het ging er om moraal en zede van de ene klasse aan de andere op te dringen en als de enig en eeuwig juiste voor te stellen. De waarheid dat moraal en zede middelen waren tot overheersing moest natuurlijk verborgen blijven. Vandaar dat zij zich bedienen van een hoogdravende vage taal, die bij de heersers bekoring en zelfvertrouwen moet wekken en bij de massa der onderdrukten eerbied en ontzag. Ook de kerk, het instrument ter geestelijke onderdrukking bij uitnemendheid, heeft haar eigen taal. Trouwens, iedere klasse, laag, partij of secte die de macht voor zich opeist, heeft zijn eigen jargon, die de boven omschreven doeleinden moet dienen.

Waar het echter gebieden der wetenschap betreft, daar past men wel op voor vaagheid en ondoor-zichtigheid. Maar dat is dan ook wetenschap, geen filosofie. Iedere filosofische knoeierij met woorden zou hier onbruikbaar zijn.

Wanneer wij dus over bovengenoemd onderwerp schrijven, zullen we iedere filosofische afwijking trachten te vermijden en de grootste duidelijkheid en eenvoud in acht nemen.

Het geweten dan, is ons geen onbekende. Bijna dagelijks ervaren wij voorvallen, waarbij wij een oordeel volgens het geweten moeten vormen. Zo zegt ons geweten ons in het gezin, dat wij geen lid boven het andere moeten bevoordelen, tenzij het ziek is of zwak. In het spel zowel bij jongen als bij ouderen gelden gelijke regels. In stakingen gaat de arbeider bij zijn geweten te rade, wanneer hem voordelen geboden worden als hij gaat onderkrui-pen. Wanneer inwoners van een gemeenschap worden aangevallen, is het een gewetenskwestie of men zijn leven zal wagen of niet. Zo zijn er vele gebieden waarop omstandigheden waarin het geweten meesprekt. Het betreft hier altijd een houding, die men aan moet nemen tegenover genoten, hetzij gezins-, partij- land- of klassegenoten. Zonder een bepaalde gemeenschap is van geweten geen sprake, doch vergeten wij niet dat het juist het conflict is tussen individu en gemeenschap, dat de inhoud van ons geweten vormt. Komt dit conflict niet in het geding, dan kan men ook niet van ge-weten of gewetensconflict spreken.

Wij stellen dus vast, dat het geweten een gemeenschap dient en dus een nuttige zaak is. Of wij een geweten bij de geboorte meekrijgen of dat het in het samenzijn ontstaat, is hier van geen betekenis en kunnen wij buiten beschouwing laten. Het is en blijft de nuttige dienaar van een gemeenschap en wanneer de gemeenschap de plaats is waarbinnen het individu zijn behoud en geluk vindt, is het langs deze omweg weer in dienst van het individu.

Hier stellen wij echter een voorwaarde, die van ons verlangt, dat wij eerst uitkijken of de gemeenschap die wij op het oog hebben, wel ons behoud en geluk waarborgt. Is dit niet het geval en zien wij dat in, dan zwijgt het geweten, want het is niet meer nuttig, het mist zijn doel. Toch komt het maar al te vaak voor, dat er ondanks de nutteloo-sheid van het geweten, toch een gewetensconflict is. Dat komt omdat de individu de nuttelooheid niet inziet; dat hem de belangen van anderen van zijn pri-late jeugd af als zijn eigen belangen zijn voor-gehouden en zijn geweten zich dus tegen hem keert. Of het geweten in dienst zal staan van het indi-vidu, hangt dus ook van zijn inzicht af.

Heeft hij b.v. in onze samenleving eenmaal inge-zien, dat door voor nationale opbouw te kiezen, hij de belangen der heersende klasse dient, dat hij door voor vakverenigingen en partijen te kiezen, de be-langen der bonzen dient, dan zal zijn geweten, wanneer deze instellingen bedreigd worden, niet in opstand komen. Het blijft zwijgen. Een soort apa-thie treedt in, waarbij hij zich vaak in persoonlijke hobbies gaat uitleven.

Ziet hij echter een andere gemeenschap groeien met toekomst voor zich en zijn klasse, dan ontstaat weer het conflict, gering of hevig, om daarvoor persoonlijk offers te brengen.

Het gewetensconflict stelt voorop een gemeen-schap. Bij losstaande individuen kan van een ge-weten geen sprake zijn, daargelaten of menselijke individuen werkelijk in alle opzichten los van el-kaar kunnen staan. Om dus het geweten te be-grijpen, moeten we het gebied begripen waarop het werkzaam is; dat is een of andere gemeen-schap. Het onderwerp is bij lange na hiermede niet uitgeput. Vooral de dwingende kracht waarmee het geweten ons tot een bepaalde daad aandrijft, bleef hier buiten beschouwing. Hierop hopen wij echter later terug te komen.

Verantwoording ingekomen bijdragen over de maand Juni 1949.

Door de Amsterdamse agent ontvangen:

a. Losses bijdragen:

J. H. T. te S. f.1.—, J. v. B. te R. f.1.—, B. S. te A. f.1.—, L. v. d. J. te A. f.1.25. Totaal f.4.25.

b. Vaste bijdragen:

J. V. f.1.—, P. B. f.0.50, P. S. f.0.50. Lezers Barentzbuurt f.4.24. Tj. B. f.1.—, J. de G. f.1.56, L. B. f.4.—, D. S. f.0.50, J. B. f.0.50, W. W. f.0.25, P. B. f.2.—, W. v. d. W. f.1.—, S. H. f.1.—, B. N. f.2.50, H. G. L. f.10.—, W. S. f.4.—, B. R. f.1.—, N. A. f.2.50. Allen te A. Totaal f.38.05.

Over de Uitgeverij „De Vlam“ ontvangen:

B. v. t. H. te K. a/d Z. f.1.—, H. H. te A. f.1.50, F. de R. te R. f.0.90, J. P. A. C. te B. f.2.—, K. v. W. f.0.50, G. K. te R. f.6.—, G. H. W. te 's-Gr. f.1.—, A. P. te Z. f.7.25. Kleinere bijdragen f.0.75. Totaal f.20.90. Totaal generaal f.63.20.

Zegepraal

Uit een artikel met die titel, van de hand van H. Sneevliet, opgenomen in het dagblad „De Indiër“, uitgegeven op Java. Het verscheen 19 Maart 1917 na de ontvangst van de eerste telegrammen over de Russische omwenteling.

Dringen de tonen ugdeklokken ook tot de steden en dessa's dezer landen door? Hier leeft een volk in een door de natuur als geen ander gezegend land.

Hier leeft een volk, behoeftig, onwetend.

Hier leeft een volk, brengt rijkdommen voort, die al sedert eeuwen wegvloeden naar de brandkasten der heersers in West-Europa.

Hier leeft een volk, dat duldt en draagt.

Politieke organisatie verboden.....

Politieke actie slechts toegelaten als actie van de heerser, als hoon voor het volk..... Acties b.v. voor militaire weerbaarheid ter verdediging van

het „vaderland“, door de vreemde heerser aan zijn bevolking ontnomen.

Hier leeft en duldt en lijdt en draagt een milioenen-volk al eeuwenlang..... en sedert Dipo Negoro was er geen der vorstmannen, die de massa in actie bracht om eigen lot in handen te nemen.

Ook het Russische volk duldde een onderdrukking van eeuwen; was arm en grote deels analpha-beet als gij.

Volk van Java, de Russische revolutie houdt ook lessen in voor U!!!

Herdruk van

„De Grondbeginselen van de Communistische productie en distributie“

Wij vestigen nogmaals de aandacht van onze lezers op het bericht in ons vorige nummer, inzake bovengenoemde herdruk.

Vermoedelijk zal de eerste aflevering reeds vrij spoedig verschijnen. Het ligt namelijk in ons voor-nemen de met de verschijning van de afleveringen te Amsterdam te organiseren cursus, reeds aan te vangen op Maandag 26 September a.s. Er zal voor worden gezorgd, dat de deelnemers de eerste af-levering dan reeds enige dagen in hun bezit heb-ben. Daaruit volgt dus, dat spoedig een aanvang met de verzending van de eerste aflevering zal worden gemaakt.

De cursus wordt gehouden in het gebouw „De Arend“, Planciusstraat hoek Breeuwerstraat.

Reeds beginnen de aanmeldingen binnen te ko-men. Maar, terwijl de kleine groep in Hengelo ons reeds berichtte, dat ook zij een cursus zal trachten te organiseren, hoorden wij van andere plaatsen, waaronder Rotterdam en Den Haag b.v. hierover nog niets. Kameraden, overweegt wat ge kunt doen. Het minste is wel in alle plaatsen voor intekenaars te zorgen.

Alle berichten en geld hiervoor te zenden aan W. v. d. Wal, Reinier Claessenstraat 40, Amster-dam-West.

Bondsconferentie

Op Zaterdag 8 en Zondag 9 October zal de herfstconferentie 1949 van Spartacus worden ge-houden. Ditmaal gaan we naar Haarlem. Als onder-werp komt ditmaal aan de orde: De sociale toestand van de Nederlandse arbeidersklasse en haar strijd-positie.

Evenals vorige conferenties, zullen de Zondag-zittingen toegankelijk zijn voor belangstellenden. Wie dus aanwezig wil zijn, wordt verzocht aan het adres Spartacus, Postbus 7046 Amsterdam-Zuid een toegangsbewijs aan te vragen.

Er staat bovendien nog iets bijzonders op de agenda. Op Zaterdagavond wordt namelijk een prop-agandistische kameraadschapsavond georganiseerd, ook toegankelijk voor Spartacuscursusvrienden. Medewerking verleent de toneelgroep „Het Per-spectief“.

De groepen ontvangen zeer binnenkort de voor-bereidende stukken voor de conferentie.

Het verschijnen

van Spartacus

Naar aanleiding van verzoeken om nadere in-lichtingen, delen wij hierbij mede, dat er voor de uiterst moeilijke financiële positie nog geen afdoende oplossing te gevonden. Wij verzoeken dus onze lezers op dit punt nog wat geduld te oefenen. De meest gewaardeerde hulp is werken voor ons blad. Het volgend nummer verschijnt 24 September a.s.

24 SEPTEMBER 1949

PRIJS 12 CENT

9e Jaargang No 33.

SPARTACUS

WEEKBLAD VAN DE COMMUNISTENBOND „SPARTACUS“

Redacteur
R. HULSMAN

Proletariërs aller landen, verenigt U!

Red. en Adm.:
postbus 7046 te Amsterdam-Zuid II.
Ab. p. kw. f. 1.50 bij vooruitbet. Litg.
„De Vlam“, postgiro 168797 te A'dam

De naaste toekomst van onze klasse

We zullen opnieuw moeten leren strijden

De laatste tijd schreven wij herhaalde-lijk over de positie van de Europese-, en in dat verband over de Nederlandse arbeidersklasse. Daarin poogden wij een antwoord te geven op de vele vragen die rijzen, die in het bijzonder rijzen bij hen, die, zeer begrijpelijk, niet steeds op-gewassen zijn tegen de dagelijkse mate-riële zorgen en de voor strijdbare ele-menten in de klasse zo drukkende om-standigheid, dat er van, werkelijke arbeidersbeweging zo weinig sprake is. Het antwoord moest steeds hierop zijn afge-stemd, dat hoe moeilijk de positie, in het bijzonder in Europa, ook voor de arbeidersklasse is, de strijd in een klassen-maatschappij niet kan uitblijven en dat onze klasse, zich de nodige nieuwe in-zichten en strijdorganisaties zal weten te vormen. Wie dit begrijpt, zal ook het nut van het vaak zo klein en gering lij-kende werk van nu, inzien en daardoor steeds weer alle moeilijkheden te boven weten te komen.

Ogenschijnlijk zijn er de laatste weken in de imperialistische wereldpolitiek geen bijzonder spannende momenten geweest. Men kreeg zelfs de indruk, dat de z.g. koude oorlog begon te verslappen. De gebeurtenissen in China voltrokken zich zoals ieder dat verwachtte, dat wil zeg-gen, het uiteenvallen van het z.g. nationa-listische bewind van Tsiang Kai Tsiek gaat voort. De revolutionaire legers dringen steeds verder voort. In Indonesië wordt de nieuwe orde, de Indonesische Republiek, van dag tot dag zekerder. De oude koloniale verhoudingen worden op de (nu reizende) Ronde Tafel-confe- tentie geleidelijk aan geliquideerd. En ook dat geeft geen verrassingen meer. De tegenstellingen tussen Joego-Slavië en Rus-land verscherpten zich, maar och, ook dat lag in de lijn der verwachtingen. Sensatie verwekte dat niet. En..... worden we eigenlijk niet allen voor een groot deel beheerst door de sensatie? Worden ook strijd-willende arbeiders, misschien ge-deeltelijk juist omdat zij in eigen klasse

zo weinig strijdbaars waarnemen, niet vervuld door een begeerte naar..... sensatie?

Maar, zoals gezegd, de eigenlijke sensatie ontbrak deze weken. De verkiezingen in West-Duitsland, noch het z.g. Straatsburgse parlement voor Europa, konden in dit verlangen voorzien.

Sensatie is voor de arbeidersklasse een bedenkelijk verlangen; is voor haar to-taal ondienstig. Buiten de sensatie om ontwikkelen zich de imperialistische tegenstellingen evenzeer. Ja, spannende situaties in de diplomatie en politiek, wa-pengerinkel, dreigementen, oorlogsdreigingen, enz., treden naar voren wanneer deze imperialistische tegenstellingen zich tot een bepaalde hoogte hebben ontwik-keld, en de imperialistische machthebbers door de omstandigheden gedreven, die spannende situaties aan het licht moeten brengen.

Een arbeidersbeweging, die de omstan-digheden waaronder zij verkeert wil be-grijpen, juist wil beoordelen, moet zich dus niet laten leiden door de sensaties, de spannende situaties, maar moet de gehele ontwikkeling van het maatschappelijk leven trachten te doorzien.

Willen we zo een politieke beoorde-ling geven over het jongste verleden, dan moeten we vaststellen, dat er ontzaglijk veel gebeurt.

Er is de laatste maanden veel gecon-federeerd over de internationale financiële toestand. Allereerst hebben we in de maand Juli een bijeenkomst gehad van de landen die behoren tot de organisatie voor Europese Economische samenwer-king, kortweg naar de Engelse benaming O.E.E.C. genoemd. Het zijn de landen, die in Europa van de Marshall-hulp ge-bruik maken. Over het daar tot stand gekomen compromis, dat voor geen van de partijen erg bevredigend kan worden genoemd, zullen we hier niet veel zeggen. Duidelijk bleek bij de besprekingen, dat het betalingsverkeer tussen de verschil-

lende Europese landen buitengewoon af-hankelijk is van de rest van de wereld, vooral van Amerika en de daarvan ko-mende Marshall-hulp. Het compromis be-treft dan ook voornamelijk de wijze waarop de onderlinge overdracht van eventuele dollar-overschotten voortvloei-ende uit die hulp, zal plaats vinden. Daarbij treedt dus in Europa aan de dag de tegenstelling tussen de landen die een eigen sterke valuta hebben, zoals België, en de landen wier valuta zwak staat, zo-als Engeland. Waar Europa als geheel er maar belabberd voor staat, is het dui-delijk, dat de besprekingen in Parijs slechts een onderdeel vormden van het gehele internationale probleem.

De besprekingen gingen gepaard met bezweren van Truman aan het Con-gres (het parlement) van de U.S.A., om toch vooral de Marshall-hulp niet te be-perken, omdat een wereldcrisis dan niet te vermijden zou zijn.

Ondertussen werd het dollartekort van Engeland steeds nijpender en Cripps, de Engelse minister van Financiën, gaf daarvan in het Engelse Lagerhuis enige malen blijk. Het compromis, waarover wij hierboven schreven, heeft in dit opzicht Engeland weinig kunnen helpen.

Ondanks de pertinente verklaringen van Cripps, dat de regering niet wilde denken aan devaluatie van het pond sterling, groeiden in de pers de beschou-wingen over de onvermijdelijkheid daar-van. Engeland, immers, kwam steeds dichter bij een toestand, dat het zijn betalingsverplichtingen tegenover het bui-tenland en vooral Amerika, absoluut niet meer zou kunnen nakomen. Zo begonnen in het laatst van Augustus te Londen voorbereidende besprekingen voor de ver-schillende bijeenkomsten die in Septem-ber te Washington intussen ook reeds hebben plaats gehad. In Londen bleek, dat de Engelse regering 1.5 miljard pond sterling voor het tweede Marshall-jaar nodig achtte, maar dat de O.E.E.C. slechts 850 miljoen had voorgesteld.

Volg onder titel „De plannen van Washington“

De plannen van Washington

(Vervolg van het hoofdartikel)

Nu zijn dus de Washingtonse besprekingen achter de rug. Ongeveer gelijktijdig zijn er verschillende verslagen gepubliceerd over de internationale financiële toestand. De E.C.A., de Amerikaanse instelling, die belast is met de praktische uitvoering van het Marshall-plan en waarvan Paul Hoffman directeur is, publiceert haar vierde verslag. Daarin werd vastgesteld, dat Europa in 1952 zijn uitvoer 35 procent zal moeten hebben opgevoerd. En zo kwamen ook verslagen uit van de Wereldbank. Eugène Black, zijn president, hield een rede, waarin rechtstreeks aangedrongen werd op devaluatie van de Europese valuta's, het pond sterling voorop.

Alvorens wij daarover nu verder spreken, willen wij eerst iets vertellen over de resultaten van het overleg in Washington, dat in een tiental punten werd vastgelegd. Maar zelfs voor we dat doen, zijn we voor een goed begrip van de kwestie genoodzaakt iets ter inleiding te brengen.

Het z.g. financiële probleem is eigenlijk geen financiële kwestie. Zij is het slechts als onderdeel van de gehele gewijzigde structuur van het wereldkapitalisme.

Amerika kan, zien wij een ogenblik af van de grondstofvoorziening, door zijn agrarische en industriële productie voorzien in eigen behoeften en daarnaast enorm veel exporteren. Daardoor hebben de vorderingen op het buitenland de tendens snel toe te nemen. Het moet voorts voor miljarden dollars belegging zoeken in de rest van de wereld. Dat is trouwens de tendens van een modern imperialisme. De armoede in de overige wereld is er oorzaak van, dat de uitvoer van Amerika, in een vrij kapitalisme, spaak lopen moet. Naar welk gebied men ook het oog richt, overal is de invoer naar Amerika geringer, vaak veel geringer, dan de uitvoer van Amerika naar die gebieden. Het kan niet anders, of de betalingscapaciteit van al die gebieden moet op de duur tekort schieten. Zoals wij weten is dat met Europa in het bijzonder het geval. Dit is dus in dezen geen financiële maar een structureel probleem. Daaraan verandert niets, of de Europese landen onderling een wederzijds toenemend handelsverkeer verkrijgen. Voor deze landen brengt dat geen oplossing in het dollartekort en voor een bestendiging van de Amerikaanse export is het eer schadelijk dan voordelig.

En hoe ontwikkelt zich de export van West-Europa naar Amerika?

4e kwart. 1948 280 miljoen dollar;
1e kwart. 1949 250 miljoen dollar;
2e kwart. 1949 200 miljoen dollar.

Dat wijst dus op een voortdurend slechter worden van de mogelijkheid van Amerikaans-Europese goederenruil. Het is een probleem, dat voor Amerika zelf beangstigend wordt. Een wereldcrisis

dreigt daardoor opnieuw. Wanneer de werklozencijfers daaromtrent enige aanwijzing geven, dan is zeker het feit, dat in Amerika het aantal werklozen op 31 Dec. 1948 1.9 miljoen en op 30 Juni 1949 niet minder dan 3.3 miljoen bedroeg, kentekenend.

Door dit alles heeft de conferentie te Washington veel eer het karakter verkregen van een bespreking omtrent alle economische en politieke perspectieven, dan een zuiver financiële.

Zo zit de heersende klasse met onoplosbare problemen, zijn wij geneigd te zeggen. Is dat zo?

Natuurlijk niet. Er zijn geen situaties voor de bezittende klasse waarin ze, als ze het alleen voor het zeggen heeft, als om het beter uit te drukken, de arbeidersklasse zelf niet als factor optreedt, geen uitweg ziet.

Wanneer wij de resultaten van Washington beoordelen, dan mogen we niet eens vaststellen, dat verdorvenheid en kwaadwilligheid hier hoogtij vierden. Al zijn de plannen voor de toekomst van onze eigen klasse ook nog zo somber, we moeten begrijpen, dat het kapitalisme zijn eigen consequenties heeft. Zijn regeerders en vertegenwoordigers moeten binnen het kapitalistische raam oplossingen zoeken; zo nodig onderling compromissen tussen de verschillende landen aangaan, want de maatschappelijke orde moet door draaien. Al het kwaad dat daar uit voortvloeit hebben wij als arbeiders ons zelf

te wijten, wanneer wij niet begrijpen, dat we in een klassemaatschappij ons als klasse moeten doen gelden. En... de historische omstandigheden waaronder wij thans leven eisen, dat wanneer wij ons willen doen gelden, wij in de strijd om ons bestaan ons bewust worden van het conflict tussen ons en de heersers, tussen onze belangen en de heersende maatschappelijke orde, tussen socialisme en kapitalisme.

Zien wij nu de resultaten van Washington onder het oog, dan valt ons op, dat naast de plannen voor strategische voorraadvoorziening (oorlogsvoorbereiding), het voornemen bestaat de investering van dollarkapitaal in het Verre Oosten te beoogden, gepaard gaande met soortgelijke plannen ten aanzien van dollarinvestering in West-Europa, maar in geringere omvang. Daarbij bevordering van driehoeksverkeer tussen de werelddelen Amerika, Europa en Azië (het Verre Oosten). Amerika zal optreden als de leverancier op grote schaal, en op crediet, van zware industrie en verkeersmiddelen in Azië. Europa zal dan voor de kleinere verbruiksartikelen leverancier van het Verre Oosten kunnen zijn, om dan van de daaruit voortvloeiende dollars zijn aankopen en verplichtingen tegenover Amerika te kunnen nakomen. Maar, daarbij is een maar, Europa zal zijn kostprijzen moeten verlagen, hetgeen alleen mogelijk is door een ernstige aantasting van het levenspeil van zijn arbeidersklasse. De Crippsen en de Lieftinck's voelen er voor dit geleidelijk aan te bereiken. Beheersing van het loon- en levenspeil, daaronder, geleidelijke stijging van het prijspeil begrepen. Maar dat middel werkt niet snel genoeg. Daarom groeit de drang der in-

OVER GOEDE KRACHTEN

Er wordt veel gepraat en geschreven over een volgende oorlog. Nog meer wordt er gepraat en geschreven over de vrede. Dit is allemaal heel begrijpelijk wanneer we bedenken, dat een mogelijke volgende oorlog zo verschrikkelijk kan zijn, dat we ons er geen voorstelling van kunnen maken. Immers de wetenschap is de laatste jaren zo ver gevorderd, dat men middelen heeft uitgevonden waarmee in enkele dagen de gehele mensheid uitgeroeid kan worden.

Daarom ook zijn het niet alleen de arbeiders (tot nog toe altijd de klasse, die de grootste lasten van de oorlog te dragen kreeg), maar ook mensen die tot de andere klasse behoren, die zich afvragen hoe zij de vrede kunnen dienen, in de

ernationale economische machthebbers om tot devaluatie van de Europese valuta's over te gaan. Dit is de dreiging die onze arbeidersklasse boven het hoofd hangt.

Gekanker daartegen baat niet. De hoeders van de tegenwoordige orde moeten hun weg gaan. Wij zelf zijn verantwoordelijk voor eigen lot. Eens zal er strijd, nieuwe strijd, met nieuwe strijdvormen en met nieuwe inzichten komen. En al is onze stem nog zwak, wij weten te zijn de voorlopers van een nieuwe klassebeving, die de „structurele kapitalistische problemen” zal wegvagen, om het zuivere probleem van de orde te stellen: socialisme of kapitalisme; uitbuiting van de arbeidersklasse of arbeidersmacht over het economische leven.

wetenschap, dat een nieuwe oorlog, gevoerd met de uiterste kracht, waartoe het menselijk brein thans in staat is algehele vernietiging van de mensheid betekent.

Zo heeft Dr. Brook Chisholm in Zwitserland een rede gehouden voor de Wereldbond van Vredesorganisaties, waarin hij zei, dat we voor de keus stonden van vrede of algehele vernietiging. Ware er niet meer gezegd, wij zouden hier niet over geschreven hebben. Doch de heer Chisholm kwam tot de conclusie, dat de oorlog een zaak was van slechte, niet voor hun taak berekende afgevaardigden. Om tot vrede te komen zouden we ons lot in handen moeten leggen van goede, rijpe mensen, die met hun macht de vrede zouden kunnen verwezenlijken.

Het is nu dit standpunt dat wij bestrijden, niet alleen omdat het foutief, doch ook en vooral omdat het gevaarlijk is.

Wij zien de oorlog niet als een zaak van slechte mensen. We zien zelfs geen slechte of goede mensen. Doch elk mens kan zich ten goede of ten kwade ontwikkelen, al naar gelang van de maatschappelijke verhoudingen waaronder hij leeft. We geloven in het algemeen ook niet aan slechte heersers, die er een genoegen in schepden de mensen af en toe met een oorlog te geselen. De tegenwoordige oorlogen zijn een gevolg van het kapitalistische productiesysteem. Het historisch-materialisme laat ons duidelijk zien, dat kapitalisme en oorlog onverbreekbaar met elkaar verbonden zijn. De oorlog wordt

immers ook niet gevoerd om de oorlog zelf, maar om de beheersing van het productie-apparaat, dus tevens om de beheersing van de arbeidersklasse als het onmisbare element in het productieproces. Het kapitalistisch systeem heeft noodzakelijkerwijs oorlog ten gevolge en geen enkele van de rijpe machtsfiguren zoals Dr. B. C. ze noemt kan daarin verandering brengen. Dit wordt door hem zelf, zij het dan ook onbewust, erkend, waar hij er op wijst, dat er in de commissies der Verenigde Volkeren rijpe en beschaafde mensen zitten, die weten wat ze zouden moeten doen, doch echter gebonden zijn door hun nationale regeringen.

Dat vertrouwen stellen in bepaalde machtsfiguren leidt nog tot andere consequenties. Hoewel het geenszins de bedoeling van Dr. Chisholm geweest kan zijn, voert zijn standpunt tot het aanvaarden van de dictatuur en van het fascisme. Immers ook veel Duitsers zagen in Hitler de goede en rechtvaardige, die een oplossing zou weten te vinden voor alle problemen. En hoeveel miljoenen zijn er niet die Stalin bejubelen als de drager van het socialisme? Ook zij zien in hem de rijpe en beschaafde. Al dat vertrouwen in heersers brengt de mensheid slechts dichter bij de ondergang.

Het is alles heel begrijpelijk, dat individualistische, humanistische en vrijzinnig godsdienstige mensen de nood van deze tijd zoeken in het ontbreken van de juiste en goede leiders. Het is de zwakte van hun maatschappelijk denken, die zich uit, juist wanneer zij spreken over maatschappelijke problemen. Hoe immers kan worden verwacht, dat goede mensen, opgegroeid en politiek gevormd in een, door nationale en imperialistische belangen beheerste orde, mensen die daarin carrière hebben gemaakt en politieke leiders zijn geworden, een „belang van de mensheid” kunnen gaan dienen. Zo het in een individueel geval nagestreefd zou worden, de belangen van de bestaande machten zouden er een einde aan moeten maken.

Zolang er tegenover de krachten, die in het heden economische en politieke macht uitoefenen, geen andere macht groeit, hebben zij trouwens ook geen keus en moeten zij hun weg, de weg naar het komende geweld, gaan. Dr. B. C. houdt zich bezig met illusies. Ongetwijfeld, er is een macht, er kan een economische macht groeien, die de vrede kan brengen. Echter niet binnen de verhoudingen van het kapitalistisch systeem. Om de vrede tot werkelijkheid te maken zal het nodig zijn, dat de arbeidersklasse uitgroeit, tot een macht, die in staat is, om de gehele bestaande orde, die niet anders kan dan oorlog met zich medebrengen, omver te werpen en te vestigen een orde, waarin het productie-apparaat niet meer beheerst wordt door de enkele machten, maar door de bedrijfsarbeiders zelve.

NAAKTORM

Er was eens..... Zo beginnen alle oude verhalen en sprookjes.

Dit is één oud en één nieuw verhaal. Een sprookje is het niet helemaal. Eerst het oude verhaal.

Het is maar kort. Er was eens een tijd, heel, heel lang geleden dat de mensen echte, hele gewone, maar echte mensen waren. Voorwerpen dus, die bestonden, vlees en bloed. Dat vlees en bloed vormden een lichaam, d.w.z. een hoofd, een romp, armen en benen. Er zat leven in! Schoon gevormde lichamen ontvingen een deel van hun energie van de grote levensbron, de zon. Sterke lichamen leefden die energie weer uit.

Dat was goed en zij leefden dus gelukkig. Zij wisten, want ze hadden hersens, dat het goed was. Waren ze ook niet naakt geboren?

En, omdat zij dit wisten, was er ook geen reden zich te schamen.

Daarom waren zij gelukkig. Zij deden zich slechts, als zij het zelf nodig oordeelden, te beschutting tegen de soms onbarmhartige natuur.

Toen, op een duister moment verschenen er een paar oude mannetjes. Zij droegen zwarte kleren, van top tot teen. Zij hielden niet van de zon. Daarom hadden zij zich behangen met zwarte kleren, want die waren zon-dicht. Eigenlijk hielden zij van de duisternis, dus niet van het licht, ook niet van het zonlicht. Mogelijk schaamden zij zich, want onder hun zwarte pij waren de ledematen verschroefd, als van een appel die te vroeg van de boom is gevallen en daarna wekenlang in de zon gelegen had.

Ook hun voelen en denken was verschroefd, alsof de zon onmeedogend in hun duistere breinen had gepriemd. Misschien waren ze door een zonnestreek getroffen. In ieder geval waren ze een

tikkeltje gek. Maar de gewone mensen zagen dat niet direct, want die waren immers zelf zo goed en gezond.

Maar die ouwetjes waren vitterige mannetjes en zij deden spinnijldig dat anderen zo in hun nakende niksie lagen of liepen te zonnen, om hun schoon gevormde lijven door de zonne-energie te doen koesteren.

Toen verzonnen ze in hun kwaadheid een sprookje; ook over een appel. En met dat appelsprookje zouden ze al die naaktlopers wel eens in „het harnas jagen”. Aldus deden zij. De goede mensen geloofden dat verzinseltje en bedekten voortaan hun blottigheden, want het stomme appelsprookje verwekte de „schaamte”. Dat was het begin van de naakt-stormerij.

En nu het tweede verhaal, het nieuwe. Deze geschiedenis voltrok zich lange, lange tijd na de vorige historie. In die lange tijd hadden de oude mannetjes, met hun onder zwarte pijen verschroefde lichamen en hun verschroefde geesten, veel aan invloed gewonnen. De eersten waren natuurlijk allang dood en vergeten, doch hun daden en ideeën hadden de mensen door al die tijden heen besmet en hun denken vergiftigd.

Zo was de naaktstormerij van het begin tot een grote omvang gekomen.

De mensen hadden zich allen bedekt en deze aangeklede ledepoppen, die dus nu de mensheid uitmaakten, hadden een geweldige schaamte voor al wat de natuur aan groots en schoons had gewrocht. Bloot, was vies en onzedelijk. Het slag

an verschroefde mannetjes uit dit nieuwe verhaal had reeds lang alle schone beeltenissen opgenomen met goed dekkende verf laten bestrijken, zodat er alleen nog maar engeltjes met broek en eind uit de hemel schenen te dalen. Reeds waren de naaktbeelden in brons en steen van een passend maatcostuum, zij het dan confectie, voorzien, en waar perverse mensenhanden en geesten nog meer ontaarde, onzedelijke kunstproducten hadden geschapen, daar werd weldra de naakt-stormklok geluid en rustten de „bewaarders van het pand” en alvorens voor passende bekleding was geregeld.

Reeds graasden de koeien in de weiden met een bustehouder om de omvangrijke uiers. En heur onzedelijkheid werd door New-look rokken ingetoemd. Enfin, nietwaar, de bustehouder en het kleed aken de koe.

In die tijd gebeurde het, dat er aan de kust van een klein landje, waar de bewoners zo ontzettend fatsoenlijk waren, een wilde achtervolging plaats vond. Aan de kop lag een zo op het eerste oog „correct gekleed” mannetje. In een wanhopige sprint poogde hij zijn achtervolgers, hoofdelijk bestaande uit in het fatsoenlijk zwart gestoken zedelijke ordebewakers, van het toch heerlijk goed geklede lijf te houden. Hij werd echter te zeer belemmerd doordat hij slechts aan zijn voet geschoeid was. En die ongeschoeide voet was juist de kwestie waar hem de schoen wroeg. De achtervolgers hadden zich namelijk aan het voet-bloot geërgerd. Daaraan moesten, zij een einde maken.

HARD ALS MOKERSLAGEN

Ja, hard als mokerslagen vallen nu de klappen op de Europese arbeidersklasse neer. Het internationale kapitalisme heeft bevolen en alle regeringen wier landen daarvoor in aanmerking, nu in aanmerking komen, voeren het bevel tot algemene, drastische verlaging van het levenspeil van de arbeidersklasse door. De „arbeidersregering van Engeland“ gaat vooraan. Nog zijn de stakingsstormen in de Engelse havens en het Engelse spoorwegbedrijf niet voorbij, of ondanks alle plechtige verzekeringen van de Crippsen, dat het pond sterling niet, althans nog niet zou devalueren, maakt deze Britse kanselier van de schatkist bekend, dat het pond sterling wordt gedevalueerd van £ 4.03 tot £ 2.80. Dat betekent een waardevermindering van het Engelse geld van meer dan dertig procent. De prijzen van de levensbenodigdheden zullen gedeeltelijk direct, maar verder vrij snel omhoog vliegen. De lonen zullen niet verhoogd mogen worden. Onder deze mokerslagen, waarvan we voor Nederland, dat op het moment dat wij dit schrijven, om een aanvulling te geven op ons hoofdartikel, de omvang nog niet weten, wordt de levensstandaard van de Europese arbeidersklasse in elkaar geslagen. Het internationale kapitaal heeft bevolen. Een arbeidersklasse, die haar lot verbindt met deze heersers, moet van nederlaag tot nederlaag gaan. Het kapitalistische leven verkeert zeker in grote moeilijkheden. Het ruilverkeer is volkomen gedesorganiseerd. Maar dwaasheid is het, dat alleen te wijten aan de wereldoorlog, die nu meer dan vier jaren achter ons ligt en waarin de arbeiders de schoonste beloften werden ge-

Het verschijnen van Spartacus

Midden in deze spannende dagen, waarin de gehele arbeidersklasse van Europa in beroering wordt gebracht door de massale aanval op haar levenspeil, drukt ons — redactie en administratie — de zorg dat wij juist nu misschien niet in staat zouden zijn, door geldgebrek, voort te gaan met het voorlichtende werk van Spartacus.

Vrienden, lezers, wij zullen van onze kant al het mogelijke doen. Doet gij het ook. Colporteert en propageert met onze, met deze krant.

Zendt ons de ontvangen gelden ten spoedigste toe en al wat ge mogelijk nog aan gelden voor de krant onder uw berusting hebt. Steunt ons allen naar uw beste kunnen. Gedachte en daad moeten in de arbeidersbeweging hand in hand gaan. Met uw aller hulp kan over veertien dagen onze krant zeker weer uitkomen. Weest strijdbereid.

daan van vrijheid en democratie, bestaanszekerheid van de wieg tot het graf, goede sociale verhoudingen enz. De kapitalistische landen zijn afhankelijke dienstkneden geworden van het georganiseerde wereldkapitaal. Zij bedwingen de klassenstrijd, waar dat mogelijk is. Zij beheersen de lonen. Zij beheersen de prijzen. Maar die macht staat in dienst der eigenlijke heersers, die het nu dienstig achten, om voor hun plannen tot verdeling van de wereld, hun plannen tot de verdere „ontwikkeling“ van de welvaartsmogelijkheden, d.w.z. hun plannen tot algehele uitbuiting van de honderden miljoenen onderworpenen der aarde, het Westerse proletariaat deze klappen toe te delen. En natuurlijk heet het weer te zijn in ons aller belang. Maar vast staat bovendien, dat deze imperialistische concurrentiestrijd rechtstreeks voert naar de derde wereldoorlog.

Deze maand is het Europese proletariaat aan de beurt om zijn sociale offers te brengen; over enige maanden zal het wellicht het proletariaat zijn van Amerika en de andere landen die een z.g. sterke valuta hebben, en aan het einde wacht ons „het grote offensief“ met het wapengeweld. Daarvoor zijn ook in Washington reeds afspraken gemaakt voor het aanleggen van strategische voorraden en wapensensalen.

Hard zijn de mokerslagen, die op de arbeiders van Europa nu zullen neerkomen, harder zijn de slagen, die hun in de toekomst wachten. Zullen ze altijd blijven de willige volgelingen van partijen, die zich het predicaat „arbeidersbeweging“ hebben aangemeten, maar die dienstbaar zijn aan het wereldkapitalisme? Zullen zij willig deze aanslagen op hun bestaan accepteren? Of zullen zij nu als een bliksemstraal door hun gedachten voelen gaan, het besef, dat zij zelf een macht zijn; dat zij niet alles behoeven te accepteren; dat zij toch eens en zelfstandig hun strijdersorganisaties zullen moeten opbouwen en gebruiken? Eens zal dit inzicht komen. Zou dit ontzaglijke gebeuren daartoe een belangrijke stoot kunnen zijn? Wij schreven in ons artikel over sensatie. Welnu, is het dan nu sensationeel genoeg? Wordt het dan nu geen tijd te gaan denken en handelen?

Ook de economische betekenis van de arbeidersklasse kan als een moker werken.

Toneelgroep

„Het Perspectief“

Om zich bij de kameraden in de linkergroep te introduceren, heeft bovengenoemde toneelgroep zich voorgenomen, op Woensdagavond 19 October a.s. een Kameradschapsavond te organiseren in de kleine toneelzaal van „Krasnapolsky“.

Wij hebben ons, om het programma tot een aantrekkelijk geheel te maken, o.a. verzekerd van de medewerking van het gezelschap Jofan ter Slaa dat een komische opera ten gehore zal brengen en van een muziek-ensemble van de Jeugdgroep.

De toneelgroep zal, op veler verzoek, een herhaling van het toneelstuk „Begraaf de Doden“ geven, terwijl tevens de uit het Amerikaans vertaalde schets: „De gelukkigste man van de wereld“ zal opgevoerd worden.

Om iedereen in de gelegenheid te stellen deze avond bij te wonen, is de entree-prijs vastgesteld op 20 cent (plus belasting) per persoon.

Nadere mededelingen omtrent kaartverkoop enz. volgen.

Verenigingen kunnen schriftelijk aanvragen vóór 10 October a.s. richten aan: Toneel-groep „Het Perspectief“, p/a Gebouw De Arend, 1ste Breeuwerstraat hoek Planciusstraat, Amsterdam-C.

Werkt in de bedrijven

voor de zelfstandige
Eenheid van Actie

Bondsconferentie Haarlem

Op Zaterdag 8 en Zondag 9 October zal de herfstconferentie 1949 van Spartacus worden gehouden. Ditmaal gaan we naar Haarlem. Als onderwerp komt ditmaal aan de orde: De sociale toestand van de Nederlandse arbeidersklasse en haar strijdpositie.

Evenals vorige conferenties, zullen de Zondagzittingen toegankelijk zijn voor belangstellenden. Wie dus aanwezig wil zijn, wordt verzocht aan het adres Spartacus, Postbus 7046, Amsterdam-Zuid een toegangsbewijs aan te vragen.

Er staat bovendien nog iets bijzonders op de agenda. Op Zaterdagavond wordt namelijk een propagandistische kameradschapsavond georganiseerd, ook toegankelijk voor belangstellenden. Medewerking verleent de toneelgroep „Het Perspectief“.

De groepen ontvangen zeer binnenkort de voor bereidende stukken voor de conferentie.

VERANTWOORDING INGEKOMEN GELDEN OVER DE MAAND JULI 1949.

Door de Uitgeverij „De Vlam“ ontvangen:

A. v. d. H. te B. f 2.—; K. T. te Z. f 0.50; B. te W. aan Z. f 3.—; M. H.—L. te V. f 1.—; J. v. d. B. te V. f 1.—; R. W. te A. f 1.50; J. te E. f 1.50; P. B. te A. f 1.—; F. K. te V. f 0.50; B. de J. te A. f 1.50; E. B. te B. f 3.50; E. U. N. f 2.—; J. C. te V. te A. f 1.—; Mw. S. L. te f 1.—; J. G. Jr. te A. f 0.50; T. de J. te B. f 25.—; Chr. H. te A. f 3.50; v. d. H. te A. f 3.—; J. v. M. te A. f 0.50; kleinere giften tezamen f 1.45. Totaal f 54.95.

Door de Amsterdamse agent werd ontvangen:

A. Vaste bijdragen: J. B. f 1.—; T. B. f 1.—; J. V. f 1.—; St. H. f 1.—; W. S. f 4.—; B. f 1.—; W. v. d. W. f 1.—; Lezers Barendsbu f 4.01; P. S. f 0.50; M. A. f 2.50; B. N. f 2.—; H. G. L. f 10.—, allen te A. Totaal f 29.51.

B. Losse bijdragen: J. S. te A. f 1.—; J. v. B. te f 2.—; S. M. te B. f 1.50; J. N. te A. f 0.50; J. T. te S. f 2.50. Totaal f 7.50.

Totaal generaal f 91.96.

TONEELGROEP HET PERSPECTIEF

Correspondentie-adres: Gebouw „De Arend“, Breeuwerstraat hoek Planciusstraat, A'dam.

Hiermede vestigen wij U aandacht op de door onze toneelgroep te brengen:

KAMERAADSCHAPS - AVOND

welke gehouden zal worden op 19 OCTOBER 1949 in de zaal van „Krasnapolsky“, Warmoestraat. Aanvang 8 uur !!!

Het programma is als volgt:

1. Opening.
 2. Schets, „De gelukkigste man ter wereld“.
 3. Muziek van de Jeugd.
 4. Komische Opera door het gezelschap Joh. ter Slaa.
- P A U Z E
5. Muziek van de Jeugd.
 6. Toneelstuk „Begraaf de Doden“.
 7. Sluiting.

Kaarten verkrijgbaar bij:

C. van der Kuil, 1e Oosterparkstr. 127'.
D. Mulder, Heemskerckstraat 30 huis.
L. van der Jagt, v. Beuningenstraat 90'.

entree f.0.20
excl. belasting

en, voor zover voorradig, aan de zaal.

Kaartenaanvragen voor Verenigingen, vóór 10 October aan bovengenoemd corr. adres.

ZEGT HET VOORT !!!

ZEGT HET VOORT !!!

het had toen in elk geval een veel reëler basis dan nu. Nog waren de nationale staten in hun kapitalistische ontwikkeling. Vooral in Nederland, dat toch wat achteraan kwam, was dat het geval. Het kan geen kwaad daarover enkele cijfers te brengen. In 1887 bestonden in Twente 12 stoomspinnerijen met 204.000 spoulen. In 1908 was het aantal spinnerijen hetzelfde gebleven, het aantal spoulen was gestegen tot 431.738.

HA

Ja, klapp
neer.
bevol
daar
king
mene
vensp
„arbe
voort
in d
spoor
dank
de C
altha
deze
beker
deva
betek
het
proce
digd
verd
nen
Ond
voor
wij
geve
nog
van
kaar
taal
die
moet
Het
in g
volke
heid
were
ren
desr

He

M
waa
Euro
de
druk
de
in s
voor
van
V
kant
ook
met
Z

spoe...
aan gelden voor de krant onder uw
rusting hebt. Steunt ons allen naar uw
beste kunnen. Gedachte en daad moeten
in de arbeidersbeweging hand in hand
gaan. Met uw aller hulp kan over veer-
tien dagen onze krant zeker weer uitko-
men. Weest strijdbereid.

Toneelgroep

„Het Perspectief“

Om zich bij de kameraden in de linkergroep te
introduceren, heeft bovengenoemde toneelgroep zich
voorgenomen, op Woensdagavond 19 October a.s.
een Kameraadchapavond te organiseren in de
kleine toneelzaal van „Krasnapolsky“.

A. Vaste bijdragen: J. B. f1.—, T. B. f1.—,
J. V. f1.—, St. H. f1.—, W. S. f4.—, B.
f1.—, W. v. d. W. f1.—, Lezers Barendsbu
f4.01, P. S. f0.50, M. A. f2.50, B. N. f2.
H. G. L. f10.—, allen te A. Totaal f29.51.
B. Losse bijdragen: J. S. te A. f1.—, J. v. B. te
f2.—, S. M. te B. f1.50, J. N. te A. f0.50, J.
T. te S. f2.50, Totaal f7.50.
Totaal generaal f91.96.

DE BONDSCONFERENTIE.

Aanstaande Zaterdag en Zondag zal de Herfstconferentie 1949 van
"Spartacus" in Haarlem worden gehouden. Die vindt plaats in het gebouw
"De Nijverheid" in de Jansstraat, nabij de Grote Kerk.
Aan de orde komt het onderwerp: "De sociale toestand van de Neder-

Proletariërs aller landen, Verenigt U!

REDACTEUR
R. Hulsman

Int. Instituut
Soc. Geschiedenis
Amsterdam

ADMINISTRATIE:
Uitg. "DE VLAM"

Adres: Red. & Adm. Postbus 7046 Amsterdam Zuid 2. Postgiro t.n.v. "De Vlam" 168797.

8 October 1949.

12 ct.

9e Jrg. No: 34

VERGULDE PILLEN.

Het is met een zekere tegenzin, dat wij
dit artikel gaan schrijven. Het moet handelen over Troonrede, millicenen-
nota en Devaluatie van de gulden. Alle bladen hebben geschreven over het
geen op de Derde Dinsdag in September heeft plaats gehad en, hoewel wat
laat, wij zullen ook het onze daarover moeten zeggen. De oorzaak echter
dat wij voor de bespreking weinig gevoelen is daarin gelegen, dat de ar-
beidersklasse als zelfstandige factor zo totaal is uitgeschakeld.
Dat is lang niet altijd het geval geweest. Deze dag wordt tegenwoordig
in pers en volksmond aangeduid als "Prinsjesdag". Hoewel daaraan ook een
zekere traditie ten grondslag ligt, heeft sedert 1910, toen door de ar-
beidersbeweging onder aanbieding aan de regering van het petitionnement
voor Algemeen Kiesrecht, een begin werd gemaakt met de jaarlijkse beto-
gingen bij de opening van de Staten-Generaal, deze dag geruimen tijd in
de mond van socialistische arbeiders de naam gedragen van "Rode Dinsdag".
In die tijd was de derde Dinsdag in September een strijddag voor de Ne-
derlandse arbeidersklasse. Zij drong daarmee de oranje-traditie en de
oranje-propaganda terug. Nu is zij weer de dag waarop regering en heer-
sende klasse gecamoufleerd door klatergoud, parades en uniformen, de jaar-
plannen bekend maken inzake economie en politiek en verdere knechting
van de arbeidersklasse, zonder dat de laatste zichzelf doet horen.
Zeker, wij weten, dat juist onzerzijds aan het nu reeds lang veroverde
Algemeen Kiesrecht geen waarde meer wordt toegekend en daardoor verschijnt
ons nu die vroegere strijd in een duidelijker licht, maar niemand van ons
zal ontkennen, dat de klasse sedert die Rode Dinsdagen aan strijdbaarheid
heeft ingeboet.

Men kan trouwens die kwestie niet op zulk een eenvoudige wijze afdoen,
dat men maar stelt, dat die strijd voor het arbeiderskiesrecht niets om
het lijf had. De strijd van de arbeidersklasse moet men, wil er een juis-
te beoordeling plaats vinden, plaatsen in het kader van haar tijd. Reeds
toen was er sprake van een zeker reformisme in de arbeidersbeweging, maar
het had toen in elk geval een veel reëler basis dan nu. Nog waren de na-
tionale staten in hun kapitalistische ontwikkeling. Vooral in Nederland,
dat toch wat achteraan kwam, was dat het geval. Het kan geen kwaad daar-
over enkele cijfers te brengen.
In 1887 bestonden in Twente 12 stoomspinnerijen met 204.000 spoelen. In
1908 was het aantal spinnerijen hetzelfde gebleven, het aantal spoelen
was gestegen tot 431.738.